

Suleja, Włodzimierz

Sprawozdanie z obozu Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie poświęconego badaniom świadomości historycznej

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 135-137

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Włodzimierz Suleja

SPRAWOZDANIE Z OBOZU
STUDENCKICH KÓŁ NAUKOWYCH
HISTORYKÓW UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO
I WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W OLSZTYNIE
POŚWIĘCONEGO BADANIOM
ŚWIADOMOŚCI HISTORYCZNEJ

W dniach od 25 lipca do 14 sierpnia Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie wraz ze Studenckimi Kołami Naukowymi Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie zorganizował z inicjatywy prof. dra. Wojciecha Wrzesińskiego obóz naukowo-badawczy, poświęcony problemom stanu potocznej świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur¹. Kierownikiem naukowym obozu był prof. dr Wojciech Wrzesiński, natomiast bezpośrednią opiekę sprawowali mgr Bohdan Łukaszewicz (Ośrodek Badań Naukowych), mgr Tadeusz Marczak i dr Włodzimierz Suleja (Uniwersytet Wrocławski). W obozie uczestniczyła również mgr Krystyna Zera z Zakładu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie.

Obóz zlokalizowano w ponad pięciotysięcznym warmińskim miasteczku — Reszlu. Badania prowadzono przy pomocy zmodyfikowanej wersji kwestionariusza pytań, opracowanego w roku 1975 i stosowanego podczas obozu, poświęconego tej samej problematyce, który zorganizowano w 1975 roku w Olsztynie². Ogółem zebrano 1127 ankiet. Wywiadami objęto całą dorosłą społeczność Reszla poczynając od młodzieży, która ukończyła 16 rok życia. Od udzielenia odpowiedzi uchyliły się 332 osoby. Część stałych mieszkańców (dokładnej liczby nie można ustalić) przebywała w tym czasie na urloпах.

Dane, uzyskane dzięki badaniom przeprowadzonym w Reszlu, umożliwiły miały weryfikację hipotez sformułowanych na podstawie wyników badań pi-

1 W obozie wzięli udział studenci I, II i III roku historii obu uczelni: Małgorzata Bramborska, Krystyna Dymarek, Danuta Gapska, Lucyna Gołębiowska, Mirosław Górny, Liliana Jankowska, Grażyna Józwiak, Ryszard Krepuła, Jolanta Michalik, Bożena Maćków, Barbara Mierzejewska, Ewa Milewska, Grażyna Muszyfaga, Bożena Obidzińska, Bożena Płonka, Karol Sanojca, Bożena Stelmaszek, Andrzej Syroka, Andrzej Ściegosz, Eugeniusz Tomaszewicz, Wiesława Topolnicka, Krzysztof Uściński i Ewa Włoch. W badaniach uczestniczyła również trojka absolwentów z obu uczelni: mgr Krystyna Dąbrowska, mgr Krzysztof Kawalec i mgr Tadeusz Łuszcz.

2 Por. W. Suleja, *Sprawozdanie z obozu badawczego Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie (dalej KMW), 1975, nr 4, ss. 547—550.

lotażowych z 1975 roku. Treść pytań nie uległa przeto poważniejszym zmianom, choć zwiększono ich liczbę z 40 do 41. Były one, jak uprzednio, sformułowane w taki sposób, „aby uzyskać nie tyle odpowiedź na pytanie, jaki jest aktualny zasób wiedzy respondentów o historii obu regionów, ale by zorientować się, jakie są źródła tej wiedzy i jaki jest (o ile występuje) emocjonalny stosunek respondenta do historii, do tradycji historycznych ziem, na których mieszka”³. Bez zmian pozostawiono więc pytania o różnice pomiędzy Warmią i Mazurami w przeszłości i w dniu dzisiejszym, a także dotyczące ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania. Pewnej modyfikacji uległy za to pytania odnoszące się do znanych respondentowi postaci z historii Warmii i Mazur oraz do wydarzeń, ocenionych przezeń jako przełomowe w dziejach obu regionów. Zrezygnowano przede wszystkim z umieszczenia listy nazwisk, zdając się wyłącznie na wiedzę respondenta, zaś wykaz wydarzeń z dziejów obu regionów potraktowano jako swego rodzaju test, dodając doń kilka nie mających nic wspólnego z historią Warmii i Mazur faktów. Nie zmieniono natomiast pytania, na podstawie którego starano się określić, czy respondent dostrzeża związek pomiędzy historią regionów a historią Polski.

Poszerzono nieco grupę pytań, na podstawie których próbowano ustalić źródła wiedzy respondenta o dziejach obu regionów. M.in. wprowadzono tu pytanie o znajomość czasopisma „Warmia i Mazury”, a także muzeów regionalnych. Zamierzano ponadto, podobnie jak dwa lata temu, stwierdzić, czy respondent odczuwa potrzebę znajomości i kontaktu z historią regionu. Warto w tym miejscu dodać, iż w ankiecie znalazło się również pytanie, czy respondent aprobuje akcje odbudowy zabytków. Ankieta zamykało identyczne, jak w pierwotnej wersji, pytanie o przesłanki, które zdaniem respondenta zdecydowały o przyłączeniu tych ziem po II wojnie światowej do Polski.

Na podstawie roboczej analizy zebranego materiału okazało się możliwe sformułowanie kilku wstępnych hipotez, które, rzecz jasna, zostaną zweryfikowane w toku dalszego postępowania badawczego. Przede wszystkim należy podkreślić, że najprawdopodobniej bez zmian pozostanie ogólna ocena stanu potocznej świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur, sformułowana na podstawie badań, przeprowadzonych w roku 1975. Stan ten w dalszym ciągu odbiega zdecydowanie in minus od ocen osób bądź instytucji odpowiedzialnych za propagowanie wiedzy historycznej o regionie.

W czasie tegorocznych badań nie typowano poszczególnych grup respondentów w oparciu o kryterium wykonywanej pracy zawodowej. Przedmiotem badań była tym razem cała małomiasteczkowa społeczność, składająca się z rodzin robotniczych, rzemieślniczych i cienkiej warstwy inteligencji. Generalnie rzecz biorąc zarówno stan wiedzy, jak i emocjonalny stosunek do dziejów regionu był we wszystkich grupach zbliżony do siebie. Równie błado jak przed dwoma laty — a chyba nawet jeszcze mniej korzystnie — zaprezentowała się młodzież, dla której historia regionu była i obojętna, i niemal zupełnie nieznaną. Najwięcej informacji — podobnie jak uprzednio — uzyskiwano od osób pomiędzy 30 a 40 rokiem życia. Nie potwierdziła się natomiast teza, że wraz ze wzrostem stopnia wykształcenia częściej wskazuje się na potrzebę znajomości historii regionu.

3 Ibidem, ss. 547—548.

Podobnie jak w 1975 roku większość respondentów miała kłopoty z prawidłowym kojarzeniem wymienionych w ankiecie faktów historycznych. Nieliczni tylko potrafili wymienić nazwiska postaci związanych z dziejami Warmii i Mazur, podobnie jak wydarzeń, które uznali za przełomowe. Z trudem wskazywano różnice istniejące pomiędzy Warmią a Mazurami w przeszłości. W wyjątkowych tylko wypadkach respondenci dostrzegali związki pomiędzy dziejami obu regionów a historią Polski.

Rozpaczliwie wprost rysuje się obraz czytelnictwa prac, popularyzujących historię Warmii i Mazur. Wśród powieści, podobnie jak dwa lata temu, zdecydowany prym wiodą *Krzyżacy* Sienkiewicza. Z dużym zrozumieniem traktowano natomiast problem odbudowy zabytków, nie nastęrczało także kłopotów wskazanie miejscowości, w których znajdują się obiekty zabytkowe. Optyzizmem może napawać również fakt, iż zdecydowana większość respondentów uznawała znajomość dziejów regionu za niezbędną, zdając sobie przy tym sprawę z nikłego z nią kontaktu. Niejednokrotnie natomiast podkreślano, że dla upowszechniania historii Warmii i Mazur robi się albo zbyt mało, albo stosując niezbyt atrakcyjne formy⁴.

Wydaje się, że aby powyższy cykl badań zakończyć, należy zorganizować jeszcze dwa podobne obozy naukowo-badawcze. Jeden z nich powinien zostać zlokalizowany w miasteczku mazurskim. W czasie drugiego badaniom należałoby poddać kilka wytypowanych wcześniej wsi, zamieszkałych zarówno przez ludność napływową, jak i rodzimą.

Na zakończenie należy podkreślić, iż prowadzonym przez członków Studentekich Kół Naukowych badaniom towarzyszyło życzliwe zainteresowanie Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, którego przedstawiciel, Eugeniusz Zawadzki, wręczył w imieniu wojewody olsztyńskiego, Czesława Szadziejwica, uczestnikom obozu nagrody pieniężne, władz Reszła, jak i miejscowego społeczeństwa. Serdeczne słowa podziękowania należą się dyrekcji i personelowi Technikum Rolniczego w Reszlu, którzy stworzyli uczestnikom obozu niezwykle korzystne warunki pobytu. W trakcie trwania obozu uczestnicy spotkali się z doc. dr. Edmundem Wojnowskim, dyskutując o problemach związanych z historią regionu oraz z doc. dr. Stanisławem Szoatakowskim, który omówił prace przygotowawcze, dotyczące reformy systemu oświatowego. Od 6 do 11 sierpnia na obozie przebywała grupa studentów historii z Uniwersytetu w Leningradzie. Zapoznawali się oni z pracami prowadzonymi przez polskich studentów oraz uczestniczyli w objazdach naukowych, poznając zabytki Warmii i Mazur.

⁴ Por. W. Suleja, W. Wrzesiński, *Świadomość historyczna mieszkańców Warmii i Mazur*, maszynopis, Zbiory specjalne Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz J. Przeracki, *Sprawozdanie z sesji naukowej „Stan i potrzeby badawcze w zakresie dziejów Warmii i Mazur”*, KMW, 1977, nr 2, ss. 259–260.